

1785, 23.
5

167

PROCANCELLARIVS

IOSIAS LVDOVICVS ERNESTVS

PVTTMANNVS

I. V. D. INST. PROFESSOR ORDINAR. ET COLLEG. ICTOR. ASSESSOR

P. 432

SOLLEMNIA INAVGVRALIA

GENEROSISSIMI CANDIDATI

CAROLI HENRICI A ROEMER

LICHTENSTEINENSIS

A. D. XIV. APRILIS MDCCLXXXV

PVBLICE CELEBRANDA

INDICIT

PROVINCIALIA

IOHANNES LUDOVICUS ERNESTUS

DE THEMATIBUS

ET DE REBUS IN COLLEGIIS ET UNIVERSITATIBUS

SOLLENNI INVALENTIA

GENUINISSIMI CANDIDATI

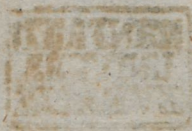
IOHANNIS LUDOVICI ERNESTI

PROFESSORIS

A. M. DCCCLXXXV

TABLESCE GELBERGAE

INDICIT

PROBLEMA
IVRIS CRIMINALIS

*An et quatenus iussio eum, qui paret, a poena
excuset eamue minuat?*

Antiquissimus hic hominum mos est, vt, si qua in re lapsi sint, aut si quid peccarint, culpam aut fortunae, aut aliis tribuere studeant. Verissime AVSONIVS in *Cupid. cruci adf. v. 63.*

— *Se quisque absoluerit gestit,
Transferat vt proprias aliena in crimina culpas* *).

ADAMVS, cum ex eo quaereretur: *Numnam de arbore, de qua tibi praeceperam, ne comederes, comedisti?* respondebat: *Quam tu mihi mulierem attribuisti, ea mihi de arbore dedit, et ego comedi, itemque EVA, cur hoc fecerit, rogata, a serpente, inquebat, decepta comedi.* ORESTES apud EVRIPIDEM in
a 2 Orest.

a) Sic etiam mortuis causam peccati facillime delegari, ait CAESAR ap. HIRTIUM de B. G. VIII, 22.

Orest. act. I. v. 285. matre, patris ulciscendi causa, occisa culpam omnem in APOLLINEM reicit,

— Δοξία δὲ μέμφομαι,

Ὅστις μὲν ἐπάγεται ἔργον ἐς ἀνοσιώτατον

Τοῖς μὲν λόγοις ἠυφράνε, τοῖς δ' ἔργοισιν ἔ.

— *Accuso autem Apollinem,*

Qui me incitans ad facinus impiissimum

Verbis quidem consolatus est, non autem re.

Similiter Sostratus, latro, apud LVCIANVM in *Dialog. mortuor. no. 30.* cum MINOE colloquens, quidquid deliquerat, Parcae, CLOTHO dictae, imputat, ita tandem finiens: *Non tu iam vides, quam iniusta facias, qui nos ad supplicium condemnes ministros eorum, quae Clotho imperabat? Illud enimvero dicere quis nequeat, resisti potuisse rebus, quae cum summa necessitate imperabantur; respondente MINOE: Multa videas alia non ex ratione fieri, si rem accurate explores. Verum tu quidem eum propositae quaestionis fructum feres, ut non latro solum, sed et Sophista videare. Solue illum, Mercuri, poenaeque liber esto. At caue, ne alios quoque mortuos similes interrogatiunculas proponere doceas. Quid quaeso frequentius apud veteres, quam dulcia illa furta f. amores furtiuos CVPIDINI acceptos ferri? quod merito idem perstringit LVCIANVS *Epigr. 6. T. III. p. 676. edit. Amstel. 1743.**

Οὐχ ὁ ἔργος ἀδινεῖ μερέπων γένος, ἀλλ' ἀκολάστως
Ψυχῶν ἀνθρώπων ἔσθ' ὁ ἔργος πρέφασις.

Non

Non Veneris puer est, laedit qui corda, sed illum

Præscribit vitius mens male sana suis,

et nonne ipse CICERO belli illius civilis, reip. Rom. tam funesti, Deos facit auctores in *Or. pro Marcell. cap. 6. Ut mihi quidem*, inquiens, *videantur Dii immortales, etiamsi poenas a Populo Romano ob aliquod delictum expetuerunt, qui civile bellum tantum et tam luxuriosum excitauerunt, vel placati iam, vel etiam satiati aliquando omnem spem salutis ad clementiam victoris et sapientiam contulisse.*

Eadem fabula etiamnum passim in his terris luditur, adeo vt haud raro facinorosi, flagitiorum suorum tegumentum quaerentes, omnem culpam malo daemone imputent, et, cur ad tam atrox facinus prolapsi fuerint, quaestri, diabolum hoc sibi iniecisse in animum, dicant. Hoc scilicet *praetexunt nomine culpam*, parum gnari, intus se habere, quo ad flagitia sceleraque incitentur, malum scilicet animum, prauos adfectus, frustra quoque adeo fabam hic in malo daemone cudi.

Sunt etiam, qui delicta sua ebrietate excusare instituant, aut amicitiae causa se peccasse dicant, parum memores eius, quod DIONYS. CATO *dist. II. 21.* eleganter his expressit verbis:

Quae potus peccas, ignoscere tu tibi noli,

Nam crimen nullum vini est, sed culpa bibentis,

quodque iam CIC. *de amicis. cap. 11.* dixit: *Nulla est excusatio peccati, si amici causa peccaueris.* Nihil iam dico de mandato, consilio, instigatione, similibusque criminum seu causis, seu occasionibus ^{b)}, quippe qui in praesenti solo de iussu verba facere constitui, et quatenus is parentem a poena excuset eamue minuat, ostendere conabor.

Sunt sane multi, qui omnes vel leuissimas excusationes admittant, et quamlibet, etiam fatuam, causam a dolo excusare, seu sibi, seu aliis persuadeant, tantum ut mansueti videantur, humanitatisque et misericordiae laudem participant, haud cogitantes, sceleribus criminibusque indulgere non mansuetudinem, sed crudelitatem potius esse. Graphice CICERO *Catil. IV. 6.* *Ita mihi salua rep. vobiscum perfrui liceat, ut ego, quod in hac causa vehementior sum, non atrocitate animi moveor, sed singulari quadam humanitate et misericordia. Etenim quaero, si quis paterfamilias, liberis suis a seruo interfecisset, uxore occisa, incensa domo, supplicium de seruis non quam acerbissimum sumserit, utrum is clemens ac misericors, an inhumanissimus et crudelissimus*

b) De crimine conuentionis an. 1781. sing. diff. de mandato criminis autem in progr. de excessu eius, cui aut verberatio aut vulneratio alicuius mandata est, mandanti haud imputando, an. 1777. exposuimus. De poena instigationis extat diff. C. L. CRELLII, inter diff. eius iunctim editas no. 104.

lissimus esse videatur? Mihi vero importunus ac ferreus, qui non dolore ac cruciatu nocentis suum dolorem cruciatumque lenierit. Sic nos in his hominibus, qui nos, qui coniuges, qui liberos nostros trucidare voluerunt, qui singulas vniuscuiusque nostrum domos et hoc vniuersum reip. domicilium delere conati sunt, si vehementissimi fuerimus, misericordes habebimur: sin remissiores esse voluerimus, summae nobis crudelitatis in patriae ciuiumque pernicie fama subeunda est. Et nonne iam SOLON dixit, in ea ciuitate optime viui, in qua boni honore, et contra mali suppliciiis afficiantur? Haud minus placet, quod aiunt IMPER. in l. i. C. ad Leg. Iul. repetund. Vnius poena, metus multorum. Est sane quaedam etiam crudelis indulgentia, quam in CLAUDIO Imp. merito notat AVSONIVS in Caesar. no. 5.

Non faciendo nocens, sed patiendo fuit.

Longissime quidem absumus a more illorum, qui seueritatem adfectantes semper in ore habent vetus illud: *I licitor, alliga ad palum!* propriaeque suae duritiei legum praetexunt seueritatem^{c)}; quippe qui memoria teneo illud SENECAE in Agam. v. 985.

Rudis est tyrannus, morte qui poenam exigit,

itemque illud alterius SENECAE de Clem. I. 17. *Morbis medemur, nec irascimur. Atqui et morbus animi mollem*

^{c)} Eleganter auctor dramatis, CORA inscripti, II. 6.

Der eigne Grausamkeit mit dem Gesetz verlaruet.

mollem medicinam desiderat, ipsumque medentem minime infestum aegro. Mali medici est, desperare, ne curet. Idem in his, quorum animus affectus est, facere debet, cui credita salus omnium est, non cito spem proicere, nec mortifera signa pronunciare. — Nulli regi gloria est ex saeva animaduersione. Quis enim dubitat, posse? At contra maxima, si vim suam continet, si multos irae alienae eripuit, neminem suae impendit. Sed altera ex parte etiam persuasissimi fumus, nihil magis reip. nocere, quam misericordiam illam intempestivam mollietatemque, qua nonnulli sibi tantopere placent, haud aliam ob causam, quam quia populares haberi volunt, vulgoque placere cupiunt. Verissimum verbum est TERENTII *Heaut. III. 1.* Deteriores, omnes sumus licentia, nec non alterum illud, nescio cuius: *O miserum, cui peccare licet!* Nec minus sapienter CIC. *Philipp. VIII. 5.* In corpore si quid eiusmodi est, quod reliquo corpori noceat, vri secarique patimur, ut membrorum aliquod potius, quam totum corpus intereat: sic in reipublicae corpore, ut totum saluum sit, quidquid est pestiferum, amputetur. Dura vox! Multo illa durior: Salvi sunt improbi, scelerati, impii: deleantur innocentes, honesti, boni, tota respublica. Teneamus igitur hic quoque auream illam inter animum nimis seuerum nimisque remissum mediocritatem, memores moniti Horatiani:

Virtus

Virtus est medium vitiorum et utrinque reductum.

Sed haec obiter; ad rem ipsam igitur redeamus. Iussum nihil aliud esse, ac praeceptum superioris, obligans eos, qui illius potestati obnoxii sunt, tam notum est, ut moneri vix mereatur. Quemadmodum scilicet mandata consiliaque damus amicis aliisque, nobis haud subiectis, ita contra iussu non nisi eos, qui potestati nostrae subsunt, adeoque parere necesse habent, obligare possumus. Hinc autem sequitur, ut nemo alterius, qui iubendi seu imperandi ius non habet, praeceptis obsecundare teneatur, neque id vere dici iussum possit, quod ab eo profiscitur, cui parere nihil necesse est. Quod si accuratius secum perpendifsent nonnulli iuris criminalis interpretes, nae rarius exceptionem iussionis parendique necessitatis, quam rei criminibus suis passim praetexere solent, admisissent.

Scilicet, ut huic exceptioni locus sit, quatuor maxime requiruntur momenta, 1) ut non modo verum sit iussum, sed ut idem etiam factum, de quo quaeritur, praecefferit, adeo, ut haud sufficiant preces, persuasio, laudatio, rati habitio, 2) ut alter ius imperandi habeat, 3) ut alteri parere necesse sit, 4) ut nihil praecipiat, quod aut iniustum, aut inhonestum bonisue moribus contrarium sit, nisi tamen hoc casu alteri sola parendi necessitas, nullaque obsequium detrectandi facultas superfit.

b

Atque

Atque hoc non modo sana docet ratio, sed multorum etiam qua Ictorum, qua Philosophorum suffragiis firmatur. *Liber homo*, inquit IAVOLENVS in l. 37. pr. D. ad L. Aquil. si iussu alterius manu iniuriam dedit, actio legis Aquiliae cum eo est, qui iussit, si modo ius imperandi habuit: quod si non habuit, cum eo agendum est, qui fecit, nec non VLPIANVS in l. 169. D. de R. I. Is damnum dat, qui iubet dare: eius vero nulla culpa est, cui parere necesse sit. Eodem facit aureum illud PAPINIANI praeceptum in l. 15. D. de cond. inst. Quae facta laedunt pietatem, existimationem, verecundiam nostram, et, ut generaliter dixerim, contra bonos mores fiunt, nec facere nos posse credendum est, itemque illud IUVENALIS VIII. 81.

— Phalaris licet imperet, et sis
Falsus, et admoto dicet periuria tauro,
Summum crede nefas, animam praeferre pudori,
Et propter vitam viuendi perdere causas.

Quid? quod veteres ne deorum quidem suorum improbis iussis impune pareri crederent, quo pertinet pulcher locus CIC. pro Rosc. Amer. cap. 24. Videtisne, quos nobis poetae tradiderunt, patris ulciscendi causa supplicium de matre sumfisse, (cum praesertim deorum immortalium iussis atque oraculis id fecisse dicantur,) tamen et eos agitent furiae, neque consistere usquam
patian-

patiantur? quod ne pii quidem (obsequium scilicet praestando) sine scelere esse potuerunt.

Iam, quod ad id, quod primo loco posuimus, atinet, haud quidem me fugit, quod P. SYRVS ait:

Rogando cogit, qui rogat potentior,

et TACITVS *Hist. IV. 46. Preces erant, sed quibus contradici non posset.* Enimvero hic certe, nisi leges manifesto eludere falsasque excusationes admittere velimus, eiusmodi preces ad poenam tollendam aut minuendam sufficere haud possunt.

Nec huc trahendum, quod in *l. I. §. 3. D. de seru. corr.* legitur: *Persuadere est plus, quam compelli atque cogi, sibi parere* ^{d)}. Pertinet enim hoc ad edictum praetoris de seruo, quod ad animum, corrupto, nihilque aliud dicere his verbis voluit VLPIANVS, nisi hoc: eum, qui serui animum corrumpit, eique, vt crimina committat, persuadet, plus serui domino nocere, quam si illum ad crimen aliquod perpetrandum cogeret, quippe quo serui animus haud corrumpitur; minusque adeo recte L. B. DE CRAMER in *Spec. I. de usu philosophiae Wolfianae in iure, de poena filiae minorennis a matre*

b 2

ad

d) De coactione iam non loquimur. Si quis enim vere coactus quid fecit, tunc utique locum habet, quod SENECA *Troad. v. 868.* ait:

Ad auctores redit sceleris coacti culpa.

ad infanticidium deductae, contendit, actionem, ad quam quis alterius persuasione fuerit impulsus, non pro libera, sed coacta habendam, ideoque persuaso haud imputandam esse, quod iam refellit IO. GVIL. MARCKART *Int. rec. I. C. lect. Lib. I. cap. 1.*

Nec me mouet, quod CICERO scribit *Philipp. II. c. 12.* *Quid enim interest inter suasorem facti et probatorem? aut quid refert, utrum voluerim fieri, an gaudere factum?* Quis enim non intelligit, oratorie magis, quam vere hoc a CIC. dictum, eoque tantum animo, ut causae seruiret suae, prolatum esse? Bene quidem VLP. in *l. 1. §. 4. D. de seru. corr.* *Non oportet laudando augeri malitiam.* Inde vero non sequitur, ut laudes in facinorosum ab aliquo collatae illum a poena liberare debeant.

Quod denique ad ratihibitionem attinet, ea quidem in actionibus ciuilibus quodammodo mandato solet comparari, *l. 1. §. 14. D. de vi et vi arm. l. ult. C. ad Sct. Maced.* Nae autem frustra est, quisquis hoc ad causas criminum, in quibus de poena quaeritur, proferendum putat. Sana profecto docet ratio, multum interesse, iustus quis, an sponte e) nulloque iubente aut imperante, deli-

e) Hoc CIC. *pro Rosc. Amer. cap. 36.* dicit a se facere. Similis locutio est ap. S. IOANNEM *XVIII. 34.* Vid. IAC. FACCIOLATI *Exerc. in Cic. Or. p. 136.*

delictum, quod postea demum ab aliquo ratum habetur, aut adprobatur, admiserit.

Quodsi iam de personis, quae iure imperandi iubendive gaudent, itemque de illis, quibus altera ex parte parendi necessitas imposita est, quaeramus, inter illas praecipue memorandi sunt Principes, magistratus, militum duces, mariti, parentes, domini; inter has autem subditi, milites, vxores, liberi, serui.

Principi magistratibusque superioribus in rebus honestis et ad reip. vtilitatem tendentibus necessario parendum esse, non modo sana ratione, sed legibus etiam, qua diuinis, qua ciuilibus, edocemur. Nisi enim Princeps, quique vicem eius gerunt, magistratus iubendi imperandique potestatem, subditi contra obsequium praestare necesse haberent, nexus ille ciuilis, in quem cuiusque reip. ordines coaluerunt, breui dissolueretur. Haec ipsa tamen parendi necessitas merito ad res licitas et honestas, quae imperari subditis possunt, restringenda est. Quodsi igitur quidquam, quod iustitiae aut honestatis regulis manifesto repugnet, imperaretur, subditi haud iniuria vetus illud praeceptum: *Parendum Deo magis est, quam hominibus* ¹⁾, repeterent. Diximus *manifesto*, propterea quod subditis regulariter super consiliis factisque Principis iudicare

b 3

care

1) Quod legitur in *Act. Apost. V. 29.* Πειθαρχεῖν δεῖ θεῷ μᾶλλον, ἢ ἀνθρώποις. *Conf. ibid. IV. 19.*

care haud fas est. Fac igitur, hunc bellum moliri aut suscipere, de cuius iustitia subditis haud constat, nihilo tamen minus hi obsequium detrectare haud poterunt, cum Princeps causam belli iustam, etsi vulgo haud cognitam, habere possit, immo habere praesumatur. Aliud autem de vasallis, haud simul subditis, dicendum videtur, utpote qui, domino directo bellum iniustum gerente, servitia haud iniuria denegabunt, exceptis iis, quae ad defendendum dominum necessaria sunt, qua de re alibi (*in Elem. iur. feud. §. 429.*) diximus.

An autem, Principe subditis singulis quidquam, quod manifesto iniustum aut turpe sit, imperante, hi obsequium detrectare debeant, maxime si Princeps addat minas mortis, aut vinculorum, aut amissionis bonorum, haec sane difficilis et ardua quaestio est. Sumamus quaeſo exemplum PAPINIANI, illius inter veteres iuris interpretes coryphaei, cuius nomen nulla unquam temporum iniuria, vetustas nulla oblitterabit. Huic quidem a CARACALLA Imp. postquam hic fratrem suum GETAM iniuste occidi iusserat, ut caedem istam defenderet, eiusque invidiam ab auctore amoliretur, imperabatur. Quid hic PAPINIANVS? Is quidem non modo fortiter renuit, sed insuper etiam dixit: *Non tam facile parricidium excusari posse, quam fieri.* Et qui quaeſo huius rei exitus fuit? PAPINIANVS in conspectu CARACALLAE securi percussus, a militibusque occisus, percussor autem ab IMP. his

his verbis: *Gladio te exequi oportuit iustum meum*, obiurgatus est, ut refert SPARTIANVS in CARACALL. cap. 4. et 8. En factum Icti grande et admirandum, omniumque temporum memoria dignissimum g)! Hic scilicet ille

— cuius erat, qui libera posset

Verba animi proferre, et vitam impendere vero.

Hic erat ille vir, in quem vere conuenit illud HORATII *Carm. III. 3.*

Iustum et tenacem propositi virum

Non ciuium ardor prava iubentium,

Non vultus instantis tyranni,

Mente quatit solida: neque Auster,

Dux inquieti turbidus Adriæ,

Nec fulminantis magna Iouis manus.

Si fractus illabatur orbis

Inpavidum ferient ruinae.

Aliter quidem hac de re iudicauit IO. BODINVS de *Rep. III. 4. Praestat*, inquiens, *quandoque aliquid indulgere,*

- g) Illustre hoc exemplum in scenam, ad popularem admirationem, vernacularum tragoediarum quarta, quae inscribitur *Papinianus*, se adduxisse scribit IAN. VINC. GRAVINA *Orig. Iur. Ciu. p. 77.* edit. MASCOVII, qui monet, illam tragoediam cum quatuor aliis, ab auctore in latinum sermonem versis, apud eius heredem, PETRVM METASTASIVM, custoditam fuisse. Quam quaeſo diuersus a PAPINIANO fuit SENECA, quippe quem AGRIPPINAE, NERONIS matris, caedem excusasse, rerum gestarum monumenta testantur. Conf. EV. OTTONIS *Papinianus p. 625. sq.* En Ictum! — En Philoſophum!

dulgere, quam reip. vulnera, a principibus illata, exacerbare, ut Papianum fecisse legimus. — Fortiter ille quidem magis, quam sapienter! rel. Sed recte finistrum hocce iudicium refellit EV. OTTO in *Papinian. cap. 16.* ad quem illos, quibus plura ea de re legere volupe est, ablegamus.

Nec desunt alia magnorum virorum, qui maximis carere commodis, quam quidquam contra animi sui sententiam facere maluerunt, exempla, quo quidem praeter alios pertinere nonnullis videtur HENR. DODWELLVS, qui iusiurandum, quod vocant, suprematus praestare renuens munere professorio priuatus, eaque re, quominus Praelectiones Camdenianas, *Oxonii 1692.* editas, continuaret, impeditus esse fertur ^{h)}. Nequaquam autem mihi illud placet effugium, quo usus est Comes FAIRFAX, qui, cum vrgeretur, ut sententiae de capite CAROLI I. Angliae Regis ferendae subscriberet, ita posuit: *Cum omnes consentiunt, ego non dissentio*, addito post τὸ non puncto admodum exiguo ¹⁾. Quid enim quaelo est verbis ludere, si hoc non est? An haec magno conue-

h) Vid. *The Life of Mr. Henry Dodwell, by Francis Brokesby, London 1715. Vol. I. p. 221.*

1) Vid. *Histoire entiere & veritable du procez de Charles Stuart, Roi d'Angleterre, à Londres 1650.*

conueniant animo, cui dulce et decorum est pro patria
bonaue pro causa mori, alii viderint. Nae

Virtus, repulsae nescia sordidae,

Intaminatis fulget honoribus,

Nec sumit aut ponit secures

Arbitrio popularis auae.

Ceterum cum Principes etiam sint homines, fierique fa-
cile possit, vt quis iratus aliquid faciat, quod, postquam
ira deferbuit, factum nollet, vere imperatoria vox est
THEODOSII M. in l. 20. C. de poen. *Si vindicare in
aliquos seuerius contra nostram consuetudinem, pro cau-
sae intuitu, iusserimus, nolumus statim eos aut subire
poenam, aut excipere sententiam, sed per dies triginta
super statu eorum fors et fortuna suspensa sit: reos sane
excipiat vinciatque custodia, et excubiis sollertibus vi-
gilanter obseruet,* de qua diximus *Probabil. L. 1. cap. 18.*
quamque anno 1572. occasione tristis illius lanienae Pari-
sienfis^{k)} felicissime in vsum deduxit CVIACIVS, vt iam
alibi (in *Elem. iur. crim. §. 987.*) monuimus.

Plus ciuibus licet, quod ad decreta iustaeque magi-
stratum inferiorum attinet. Quamquam enim his quo-
que, quatenus legibus patriis iurique recepto congruunt,
obse-

k) Hanc ipsam tamen defendere, et CAROLVM IX. Galliarum Re-
gem, Davidi de Goliatho triumphanti aequiparatum, fummis ideo
in coelum laudibus efferre haud dubitavit M. A. MURETVS Or.
Romae ad GREGOR. XIII. habita, quae inter eius *Orat. Vol. I.*
no. 22. legitur.

obsequium praestari oportet, impune tamen magistratui a iustitiae tramite desectenti litemque suam facienti haud pareretur. Quid? quod iudici adeo fines officii sui excedenti quodammodo resistere fas est, quo facit, quod Imp. DIOCLET. ET MAXIM. aiunt in l. 5. C. de iur. ffc. *Prohibitum est, cuiuscunque bona, qui fisco locum fecisse existimabitur, capi, priusquam a nobis forma fuerit data. Et ut omni prouisionis genere occursum sit Caesarianis, sancimus, licere vniuersis, quorum interest, obicere manus his, qui ad capienda bona alicuius uenerint, qui succubuerit legibus: ut etiamsi officiales ausi fuerint a tenore datae legis desistere, ipsis priuatis resistentibus, a facienda iniuria arceantur.* Ioculare exemplum ex ATEI CAPITONIS Lib. IX. Coniectan. de iudiciis publicis refert Gellius IV. 14. Hostilius Mancinus, aedilis curulis, Mamiliae meretrici diem ad populum dixit, quod de tabulato eius noctu lapide ictus esset, vulnusque ex eo lapide ostendebat. Mamilia ad tribunos plebei prouocauit. Apud eos dixit, commessatore[m] Mancinum ad aedes suas uenisse: eum sibi fas recipere non fuisse aede sua; sed cum vi irrumperet, lapidibus depulsum. Tribuni decreuerunt, aedilem ex eo loco iure deiectum, quo eum uenire cum coronario non decuisset: propterea, ne cum populo aedilis ageret, intercesserunt.

Maximo

Maximo utique rigore obsequioque in re militari opus est, cum boni milites haud sint, qui, ut TACITVS *Hist. II. 39.* ait, iussa ducum interpretari, quam exequi malunt. Verissime OTHO apud eundem *l. c. Lib. I. cap. 83.* Non omnes nuntios palam audiri, omnia consilia cunctis praesentibus tractari, ratio rerum aut occasionum velocitas patitur; tam nescire quaedam milites, quam scire oportet. Ita se ducum auctoritas, sic rigor disciplinae habet, ut multa etiam centuriones tribunosque tantum iuberi expediat. Si, ubi iubeantur, quaerere singulis liceat, pereunte obsequio, etiam imperium intercidit; itemque D. MARCVS apud VVLC. GALLIC. in vita Auid. Cassii cap. 5. Auidio Cassio legiones Syriacas dedi, diffuentes luxuria, et Daphnicis moribus agentes; quas totas excaldantes se reperisse Caesonius Vestilianus scripsit. Et puto, me non errasse: siquidem et tu notum habeas Cassium, hominem Cassianae severitatis et disciplinae. Neque enim milites regi possunt, nisi in veteri disciplina. Scis enim versum a bono poeta dictum et omnibus frequentatum: *Moribus antiquis res stat Romana virisque.* Facile tamen intellectu est, nullum duci praefectoque militum deberi obsequium, quando illi non Principis, sed suam rem agunt, quando moliantur res novas, ipsique caput extollere student ¹⁾,

c 2

quod

1) Idem dicendum de officialibus, quippe quos suis praefectis in rebus quidem licitis morem gerere, simulac autem illos fines officii sui

in

quod olim fecerunt triginta illi tyranni, de quibus TREBELL. POLLIO (inter *script. hist. aug.*) exposuit.

Super quaestione, an marito in vxorem imperium aliquod competat, non vna omnium sententia est ^m). Mihi quidem ea de re nullum superest dubium, non modo ob verba GENES. III. 16. *Tu pendebis a viro tuo, tibi que ipse imperabit*, sed et am ideo, quod fieri non potest, vt duobus vna in domo imperantibus salua sit concordia, domusque et familia perpetua felicitate fruantur. Verissime HOMERVS II. II. 204.

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίῃ εἰς κοίρανος ἔστω,
Εἰς βασιλεὺς — —

Quidquid igitur nonnulli dicant, recte omnino se habet illud MARTIALIS VIII. 12.

*Inferior matrona suo sit, Prisce, marito:
Non aliter fuerint femina virque pares* ⁿ).

Et si autem maritus, tamquam caput familiae, quid in rebus domesticis fieri velit, iubere potest et imperare, nequaquam

in detrimentum principis aut reip. excedere, prauaque iubere intelligunt, ne alienorum criminum se participes faciant, obsequium detestare oportet.

^m) Vid. LEYSER. *Spec.* 666. I. A. HANNESSENI *Opusc.* p. 176. et *commentat. bin. de imperio maritali*, in Cel. A. F. SCHOTTI *I. W. B. P. I.* p. 736. sq.

ⁿ) Pulchre PLINIVS in *Paneg. cap. 83.* de vxore TRAIANI: *Quam modica cultu? quam parca comitatu? quam ciuilibus incessu? Mariti hoc opus, qui ita imbuit, ita instituit. Nam vxori sufficit obsequii gloria.*

quaquam tamen hocce imperium eo extendendum est, ut
 vxor improbis quoque mariti iussis parere debeat. Nau-
 ter etiam pleraeque hoc sciunt mulieres; cumque haud
 raro vel aequissimis maritorum iussis obsequium detre-
 ctent, in rebus autem improbis parere eas plane haud
 oporteat, incassum imperium maritale parendique necessi-
 tatem delictis suis practexent. Fac igitur, vxorem a
 marito iuberi, ut quid auertat, ut furetur, ut ignem
 aedibus subiiciat; nequaquam ideo delicti ab ipsa commissi
 poena minuetur. Quodsi autem maritus sit leno, vxo-
 rique, ut adulteretur, iubeat, tunc poena adulterii ab
 vxore admissi vtique moderanda erit, non quidem ob ius-
 sum praecedens, sed quia maritus, vxorem alienae libi-
 dini praebens, non potest non adulterium, cuius ipse au-
 ctor est, ei remisisse censerit, adeoque remissio, quam le-
 nocinium secum fert, leuiori poenae locum facit ^o).

De obsequio parentibus a liberis praestando cum
 satis iam exposuerint alii, cramben recoctam hic appo-
 nere nolumus. Hoc tamen silentio praeterire non possu-
 mus, illud obsequium eo haud proferendum esse, ut li-
 beri parentibus etiam praua iubentibus obsecundare de-
 beant. Bene PAVLVS *ad Ephes. VI. I.* *Vos liberi,*
obedite parentibus vestris in DOMINO, itemque SE-

c 3

NECA

e) Atque hinc lenocinium mariti impedit etiam diuortium. Vid.
 DEYLINGII *Inst. prud. past. p. 619.*

NECA *Controu. II. 9. In omnia patri pareo, dum sit: etiamsi in omnia, ibi non parendum, quo efficitur, ne pater sit.* Pulcher etiam ea de re locus est apud GELLIVM II. 7. *Quaeri solitum est in philosophorum disceptationibus, an semper inque omnibus iussis patri parendum sit. Super ea re Graeci nostrique, qui de officiis scripserunt, tres sententias esse, quae spectandae considerandaeque sint, tradiderunt; easque subtilissime diiudicauerunt. Earum vna est, omnia, quae pater imperat, parendum. Altera est, in quibusdam parendum, quibusdam non obsequendum. Tertia est, nihil necessum esse patri obsequi et parere. Media sententia optima atque tutissima visa est, quaedam esse parendum, quaedam non obsequendum. Omnia, quae in rebus humanis sunt, sicut docti censuerunt, aut honesta sunt, aut turpia. Quae sua vi recta aut honesta sunt, vt fidem colere, vt patriam defendere, vt amicos diligere, ea fieri oportet, siue imperet pater, siue non imperet. Sed quae his contraria, quaeque turpia et omnino iniqua sunt, ea ne si imperet quidem. Atque hinc scite admodum AGESILAVS, vt PLVTARCHVS refert, iubente patre, vt in iudicio quodam sententiam legibus ferret aduersam, A te, inquebat, mi pater, inde a pueritia legibus parere edoctus sum; itaque etiam nunc tibi, nihil in leges peccando, obtemperabo. Hisce conuenienter liberos, si pater praua iubeat, si ipsis ad crimina auctor sit, aures obse-*

obferare, obsequiumque detrectare oportet. Sin contra fecerint, parentum iussis frustra se excusabunt, pretiumque ferent flagitiorum fuorum.

Neque huic contrarium est, quod ait Imp. ALEXANDER in l. 4. C. ad L. Iul. de adult. Gracchus, quem Numerius in adulterio noctu deprehensum interfecit, si eius conditionis fuit, ut per legem Iuliam impune occidi potuerit, quod legitime factum est, nullam poenam meretur; idemque filiis eius, qui patri paruerunt, praestandum est. Sed si legis auctoritate cessante inconsulto dolore adulterum interemit, quamvis homicidium perpetratum sit, tamen quia et nox, et dolor iustus factum eius releuant, potest in exilium dari; propterea quod prioribus in verbis ante constituitur (vulgo praesupponitur), patrem iuste adulterum occidisse, adeoque filiorum auxilio in re licita usum esse.

Quae cum ita sint, equidem illis, qui poenam incestus in filia, quae patri sollicitanti, aut additis etiam minis vrgenti, succubuit, moderandam censent, simpliciter adstipulari non possum, sed tunc demum in eorum sententiam concedo, cum filia aut stupida, aut minor adhuc annis fuerit, prauaque ab honestis, licita ab illicitis distinguere nondum didicerit, sicque non cupiditate aut prauitate aliqua, sed opinione officii, etsi stulta, tamen non improba, lapsa essa videatur.

Deni-

Denique nec desunt, qui propter imperium domesticum in famulis etiam mercenariis poenam interdum mitigandam censeant, ideoque ad *l. 169. D. d. R. I.* prouocent, vbi PAVLVS: *Eius nulla culpa est, cui parere necesse sit.* Enimvero 1) haec verba ad delicta publica haud pertinent, ceu patet ex *l. 157. D. eod.* *Ad ea, quae NON habent atrocitatem facinoris vel sceleris, ignoscitur seruis, si vel dominis, vel his, qui vice dominorum sunt, veluti tutoribus et curatoribus, obtemperauerint.* (Vid. RAEVARDI *Oper. p. 385.*) 2) magnum utique est, quod seruos Romanorum famulosque nostros mercenarios intercedit, discrimen. Bene CALLISTRATVS in *l. 15. §. 3. D. de Leg. Corn. de fals.* *Videri ipsius domini manu scripta, cuius voluntate ea scripta sunt. Quod tamen ad liberas personas, in quas nullum ius testator habuerit, extendi non debet.* Quae cum ita sint, equidem subscribere haud possum AVG. LEYSERO *Spec. 580. med. 8. p)* vbi propter imperium domesticum poenam adulterii in ancilla moderandam censet, in eamque sententiam a Scabinis Vitebergens. ita iudicatum esse refert:

Daß Inquisitin des eingestandenen Ehebruchs halber, weil sie von ihrem Dienstherrn geschwängert worden, mithin durch das imperium domesticum in etwas entschuldiget wird, mit der ordentlichen Strafe zu verschonen, iedoch — rel.

Quis

p) Cui etiam adstipulatur HOMMELIVS *Rhapf. Obs. 475.*

Quis enim quaeso ancillulae necessitatem parendi domino ad stuprum vocanti imposuit? Ego sane hic nec vim, nec obsequii praestandi necessitudinem video, adeoque eiusmodi ancillam haud magis audiendam puto, quam illam, quae impudicitiae suae stuprum violentum praetextens et, an clamauerit, interrogata, *se nunc velle clamare*, dicebat. Nae huiusmodi mulieres plane similes mihi videntur LYCYMNIAE illi, de qua HORATIVUS *Carm. II. 12.*

*Dum flagrantia detorquet ad oscula
Cervicem, aut facili saevitia negat,
Quae poscente magis gaudcat eripi,
Interdum rapere occupet.*

Haud magis illis adstipulor, qui ob domesticum herae imperium poenam etiam lenocinii, ab ancilla furtivos illius amores adiuvante commissi, mitigandam censent, ut potius id genus ancillas bis peccare, adeoque seueriore poena dignas esse existimem; primum scilicet, quia alienae libidinis ministras agunt et conciliatrices, deinde quia heri, cuius pane vescuntur et mercede fruuntur, *cornua* promouent; eumque turpissime frustrantur. Nae, si eiusmodi admittimus exceptiones atque obtentus, maleferiatis hominibus fenestram ad nequitiam aperimus, flagitiaque, cum vindicare debeamus, subleuamus. Melius Romani, de quibus SENECA *de Ben. VII. 16.* *Nullam excusationem receperunt maiores nostri, ut homines scirent, fidem utique praestandam. Satius enim erat, a paucis etiam iustam excusationem non accipi, quam ab omnibus aliquam tentari.*

Ceterum hic non repeto, quae de speciebus nonnullis singularibus iam monui in *Elem. iur. crim.* §. 242. 332. et 487.

SED INDICENDA NVNC SVNT SOLLEMNIA
 INAUGVRALIA CANDIDATI GENEROSISSIMI
 ATQVE DOCTISSIMI

CAROLI HENRICI A ROEMER
 LICHTENSTEINENSIS,

qui ipse sua de vita, laudabiliter adhuc acta, his verbis
 exposuit :

Ego, CAROLVS HENRICVS a ROEMER, natus sum Lichtensteinii, anno MDCCLX. die X. mensis Aprilis, patre OTTONE HENRICO a ROEMER et matre CHRISTIANA HENRIETTA SYBILLA, e gente nobili REICHBROD a SCHRENCKENDORF. Pater, varios expertus casus et calamitates, mense Martio MDCCLXXXIII. diem obiit supremum. Parentes mei cum facultatibus ad me educandum necessariis, pravis nonnullorum hominum factis atque iniuriis, privati essent, Deus O. M. pro sua in me clementia institutionis meae curam viro nullis mihi cognationis vinculis iuncto demandavit. Ictus enim Colditiensis, tunc senex venerandus, nunc mortuus, Ioannes Godofredus Kaupischius, misericordia erga me meumque patrem commotus, educationis meae molestias gratis suscepit, ac per XI. annos et quod excurrit, etsi ei, haud diuiti, septem erant liberi, continuauit. Idem etiam per rectores Scholae Colditiensis, Herrmannum, iam defunctum, et Grahlum, virum eruditum, nec non per filios suos, quibus ego multum debeo, meam in litteris institutionem procurauit. Anno aetatis meae XVI. ad Ioannem Carolum Gotthold Kaupischium, Ictum Querfurthensem, haud indoctum, me contuli, ibique duos per annos et dimidium partim litterarum studiis, partim praxi iuridicae operam nauaui. Ita ad iuris studium praeparatus a. MDCCLXXIX. Academiam Lipsiensem adii, ibique in philoso-

Iosophia Seydlitzium et Platnerum secutus sum. Ius priuatum et publicum, nec non ius naturale et legationum me docuit Sammetius, mei amantissimus, cuius fauorem nunquam ex animo dimittam. Praeterea praelectionibus Schotti, Pohlii et Bieneri iuridicis, nec non historicis Wenckii, Hilscheri et Beckii interfui. Studiis absolutis examini illustris iudicii prouincialis supremi Lipsiensis me subiecti, optimoque huius tentaminis testimonio dignus iudicatus sum. Quo facto mihi accessus ad huius iudicii sessiones, ut audiendo profiterem, clementissime concessus est. Postea aliquandiu Quersurthi in foro et praxi iuridica, duce praefecturae administratore, Ioanne Leonhardo Christiano Kaupischio, cuius erga me amicitiam benevolentiamque laudibus satis efferre non possum, exercitatus sum. Deinde a SERENISSIMO SAXONIAE ELECTORE, PATRE PATRIAE CLEMENTISSIMO, officium assessoris supernumerarii iudicii prouincialis supremi Lipsiensis summa ex gratia mihi designatum est, quo tamen nondum inuestitus sum, cum interea Illustrissimus Comes, Dynasta a Schoenburg-Stein, officium consiliarii mihi demandauisset. Nunc autem ad summos in utroque iure honores eo consilio aspirare ausus sum, ut cum nobilitate iura doctoris coniungerem.

Nunc quidem a Collegio nostro, ut summi in iure honores ipsi tribuantur, petit. Cuius voti, postquam ad examen, quod vocat, rigorosum admissus Collegii expectationi omni ex parte satisfecit, compos factus, ut publice etiam de eius doctrina atque eruditione constet, proximo die Mercurii in auditorio Ictorum hora a meridie II. *Tit. C. de interdittis* interpretabitur, deinde autem a. d. XIV. huius mensis hora IX eodem loco dissertationem inauguralem *de iribus maiestatis eorumque speciebus* sine praeside publice defendet, quo facto *Vir Illustr. Excellentiss. atque Consultiss. Dom. AVG. FRID. SCHOT-*

TVS,

Tvs, *Tit. de V. S. et R. I. P. P. O. Supremae in Provincia Curiae et Ordinis Ictor. Lipf. Affessor*, fautor Collegaeque honoratissimus, cui ex decreto eiusdem Ordinis promotoris munus delegavi, summos in iure honores cum omnibus priuilegiis ac iuribus huic dignitati adnexis, sola spe ad sessionem in Collegio nostro adspirandi excepta, ipsi tribuet atque concedet.

Quam sollemnitatem vt **RECTOR ACADEMIAE MAGNIFICVS, PRINCIPES CELSISSIMI, COMITES ILLUSTRISSIMI, VTRIVSQUE REIPUBLICAE PROCERES GRAVISSIMI, CIVES** denique **GENEROSISSIMI NOBILISSIMI**que praesentia sua honorifica splendidiorem reddere velint, enixissime rogamus. **Sc. Lipf. a. d. IX. April. MDCCLXXXV.**

Leipzig, Diss., 1785 P-Z

X 241 7854

1785,23
5

PROCANCELLARIVS
IOSIAS LVDOVICVS ERNESTVS
P V T T M A N N V S

I. V. D. INST. PROFESSOR ORDINAR. ET COLLEG. ICTOR. ASSESSOR

P. 432

SOLLEMNIA INAVGVRALIA

GENEROSISSIMI CANDIDATI

CAROLI HENRICI A ROEMER
LICHTENSTEINENSIS

A. D. XIV. APRILIS MDCCLXXXV

PVBLICE CELEBRANDA

INDICIT

